

Museums-Tidende

INFORMASJONSAVIS FOR STAVANGER MUSEUM NR.2 JUNI 1992 2.ÅRGANG

ET UTSTILLINGSVINDU FOR MUSEUMSVESENET

Om tre år skal Stavanger oversvømmes av museumsfolk og kulturjournalister fra hele verden. ICOM's verdenskonferanse i 1995 blir kanskje den største internasjonale kulturmønstring på norsk jord. Og enten vi liker det eller ei, Stavanger Museum blir det viktigste utstillingsvindu for både det lokale og nasjonale museumsvesenet. Våre anlegg, utstillinger, magasiner og arbeidsforhold vil bli kritisk vurdert som uttrykk for tilstanden også i resten av museumsriket.

Hva vil så alle de tilreisende få se i dette utstillingsvinduet? Noe godt og noe dårlig? Stavanger Museum har mange sterke sider, men også noen meget svake. Kan vi være bekjent av å vise frem nedpakke samlinger, uordnede magasiner, gammeldagse utstillinger og

en nedslitt hovedbygning? Når vi nå har invitert langveisfarende, må vi vel også sette "bestestova" i stand? Det er det tradisjon for i Rogaland.

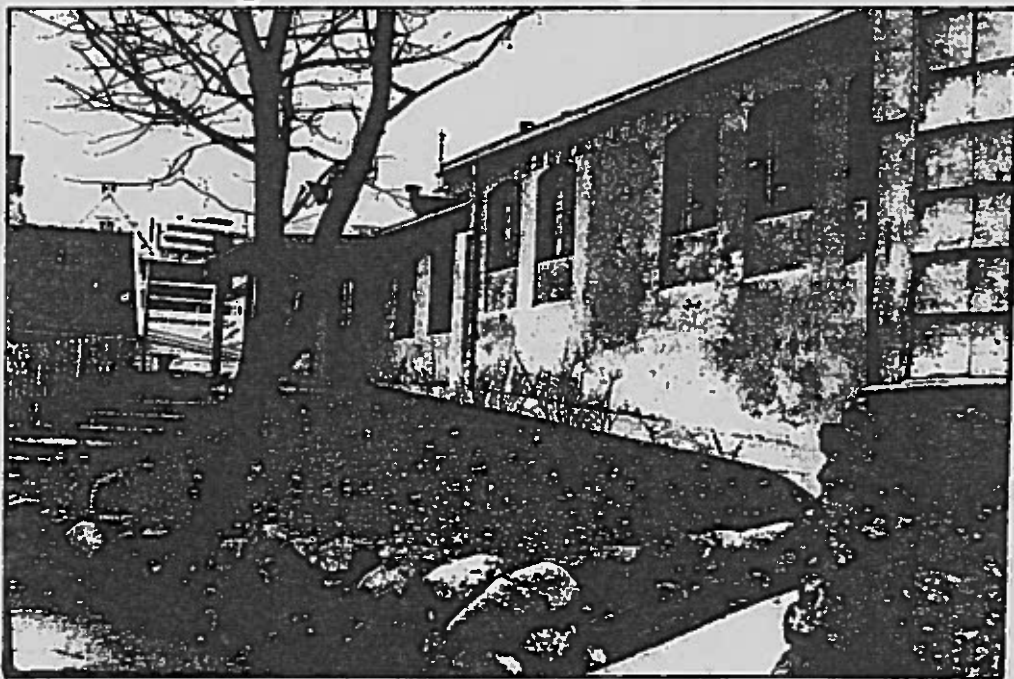
I disse dager behandles langtidsbudsjett-ene i fylke og kommune. Stavanger Museum har forlenget presentert en pakke for nødvendig opprustning, ialt 7,5 millioner kroner fordelt på stat, fylke og kommune over tre år. Nå er det opp til de folkevalgte å bestemme hva slags utstillingsvindu verdens museumsfolk skal få se i 1995. Vi venter i spenning og forbereder en aktiv sommersesong.

GOD MUSEUMSSOMMER!

Harald Hamre

Fra ide til realisering

- Den lange vei til etablering av et hermetikkmuseum

Søndag 28.juni markerer Hermetikk-museet sitt 10-års jubileum med bl.a. en utstilling hvor søkelyset rettes mot den møysommelige prosess det var å realisere dette særegne museet. Ideen om et hermetikkmuseum feirer faktisk også et jubileum i år, første gangen den skal ha blitt lansert var i

1902 da Stavanger Håndverks- og Industriforening foreslo at det skulle opprettes et museum som dekket den håndverksmessige perioden av denne næringen. Dette forslaget ble seinere

tatt opp igjen flere ganger. Spesielt aktive til å reise spørsmålet var

Stavanger Aftenblad som både i 1906 og 1910 trakk frem ideen og forsøkte å få noen til å påta seg et oppfølgingsansvar.

Bakgrunnen for at spørsmålet dukket opp, var de mange tekniske forbedringene som fant sted rundt århundreskiftet. Tredebord, stansemaskiner, hodekuttingsmaskiner og falsmaskiner mangedoblet produksjonskapasiteten og forvandlet produksjonsmåten fra håndverksmessig til industriell. Dermed meldte spørsmålet seg om hva en skulle gjøre med det gamle utstyret.

"...hovedsaken er, at spørsmålet blir tatt opp, før det blir for sent og de antikverede redskaper helt er havnet i skrabhaugen."
(Stavanger Aftenblad 20.oktober 1906)

Aftenbladet spilte ballen over til hermetikkproduzentene, håndverker- og industriforeningen og Stavanger Museum. Konservator Tor Helliesen uttalte i den sammenhengen at han

"...fant ideen meget tiltalende, og tror, at den med assistanse maatte kunne la sig realisere."

Han beklaget imidlertid at museet foreløpig ikke hadde plass til denne type utstilling.

Fire år etter, i mars 1910, var de samme aktørene på banen og uttrykte den samme velviljen. Det ble også opplyst om at det var blitt samlet inn en del gammelt utstyr fra enkelte hermetikkfabrikker.

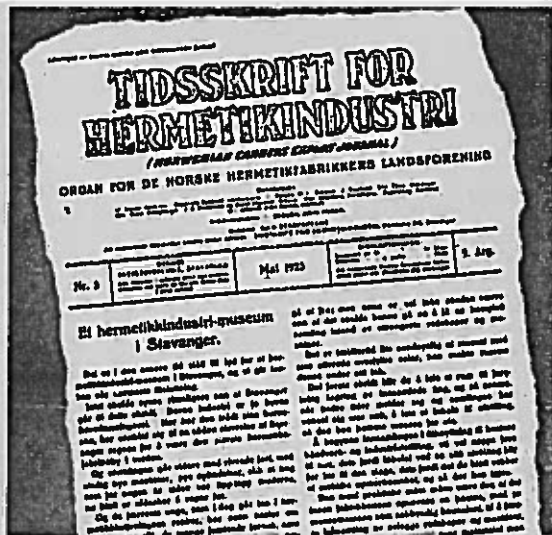
Ny glemsel la seg imidlertid igjen over ideen, antall fabrikker økte, hermetikkporten steg og Stavanger Museum hadde fremdeles ikke plass til en hermetikkutstilling. I Øvre Strandgate 88a ble et gammelt, tradisjonsrikt garveri kjøpt av firmaet John Braadland Ltd. og gjort om til hermetikkfabrikk med 90 ansatte i høysesongen.

Enkelte i hermetikkbransjen var imidlertid ikke villige til å slippe ideen helt, og det var fremdeles håp om å redde restene fra bransjens første tiår.

"Her maa handles, mens der er tid. Ellers kan det saa let hænde, at uerstattelige gjenstande fra hermetikkindustriens barndom blir ødelagt. Og efter vor mening bør museets ramme utvides til ikke bare at omfatte de forskjellige tekniske hjelpemidler, men ogsaa etikketernes mangfoldighed, emballage av forskjellig slags etc. etc."
(Tidsskrift for Hermetikkindustri, nr.6/1916)

Syv år senere tas saken igjen opp i tidsskriftet, denne gang på lederplass. De synlige resultatene ble like magre, og bransjen som helhet fikk nok med å løse sine egne daglige problemer. Lønnsomheten var dårlig og konkursene var mange. Samtidig falt også de fleste hermetikkgrunderne fra, og med dem, de viktigste bærerene av bransjens historiske interesse.

Først flere tiår senere har det vært mulig å oppspore noen små notiser som viser at ideen ikke var glemt. I 1952 ble det foreslått, ved innvielsen av hermetikkindustriens fagskole, at det burde etableres et museum i tilknytning til denne. Fem år senere feiret Stavanger Museum sitt 80-års jubileum og en innsender i Dagbladet Rogaland mente det var en god anledning til å ta et nytt initiativ for et industri/hermetikkmuseum. Begge disse forslagene synes å ha falt på stengrunn, det har ihvertfall ikke vært mulig å registrere noe engasjement i avisenes spalter for forslagene.

Hermetikkindustrien i Stavanger beveget seg på dette tidspunktet inn i sin alvorligste krise. Flere fabrikker ble lagt ned og ulike rasjonaliseringstiltak ble satt i verk. I Øvre Strandgate 88a stanset Vestlandske Hermetikkfabrikk sin produksjon i 1956. Produksjonsutstyret ble fjernet og lokalene ble etterhvert tatt i bruk bl.a. til skaphandel og lager. Ved årsskiftet 1960 var det 38 hermetikkfabrikker igjen i Stavanger, femten år senere var dette tallet redusert til 5. Mesteparten av produksjonsutstyr, protokoller og etiketter var kjørt på boss plassene.

I februar samme år (1975) sto det imidlertid en liten notis i Stavanger Aftenblad som oppmerksomme lesere muligens registrerte. Notisen fortalte at byantikvaren hadde foreslått for formannskapet at det skulle nedsettes et utvalg for å undersøke mulighetene for å etablere et "hermetikkfabrikkmuseum". Dermed ble siste fase i realiseringen av ideen om et hermetikkmuseum innledet.

Formannskapet sa ja til forslaget og en plankomite ble nedsatt. Agent Richard Johnsen ble formann i komiteen, i tillegg besto den av direktør Sigurd Bowitz, disponent Ingvald Endresen, oppnevnt av Stavanger Hermetikkarbeiderforening, førstekonservator Jan Hendrich Lexow og byantikvar Einar Heden.

Arbeidet med museet tok et stort steg framover da Stavanger kommune i 1977 kjøpte Øvre Strandgate 88a med det formål å skape et museum i de gamle fabrikklokalene. Optimismen i komiteen var stor, det ble antydnet at det ville være mulig å åpne museet til turistseongen 1978, dersom museet fikk de nødvendige bevilgninger. Ikke uventet ble pengene en viktig begrens-

ende faktor i det videre arbeidet, gjentatte ganger ble åpningsdatoen flyttet fremover, selv etter at selve utstillingene stod ferdige og Bjørn S. Utne var tilsatt som faglig leder. Med store overskrifter fortalte Rogalands Avis i mai 1981 at

"Hermetikkmuseet er ferdig, men har ikke pengar til drifta"

Gradvis ble det funnet økonomiske løsninger som muliggjorde den offisielle åpningen 28.juni 1982. Takket være bevaringsbevissthet og giverglede innenfor hermetikkbransjen var det da mulig å vise frem et museum hvor det viktigste produksjonsutstyret fra perioden 1880 - 1925 var utstilt.

Et viktig tiltak i innsamlingsarbeidet var "Hermetikkarbeiderdagene" i 1980 som bragte mye utstyr og materiell frem i lyset. Storparten av dette ble overbragt til Hermetikkmuseet.

Paradokset i denne situasjonen, eller muligens det egentlig er logisk, var at Norway Foods Ltd. samtidig med åpningen av museet besluttet å stanse produksjonen av brisling-hermetikk ved det siste gjenværende produksjonsanlegget i Stavanger. Produksjonsstansen trådte i kraft våren 1983, dermed var en epoke i byens historie slutt, men heldigvis bevart på museum.

28.juni 1992 - markerer Norsk Hermetikkmuseum sitt 10 årsjubileum. Museets konsolideringsfase er slutt, besøket er godt og museet har utviklet sin egenart som spesialmuseum.

Mye arbeid gjenstår imidlertid før Hermetikkmuseet har fått sitt naturlige omfang. Dagens utstillinger viser bare en del av den tekniske historie. En viktig oppgave de nærmeste årene er derfor å skape en ny utstilling som viser det produksjonsutstyr som var i bruk i begynnelsen av 1950-årene. Men museet skal ikke bare være et teknisk museum, målet er at vi det neste tiåret skal makte å skape et museum som også er et ressurscenter som dokumenterer de andre sidene ved hermetikkindustrien og byens historie i tidsrommet 1875 - 1975. Dette vil kreve utvidelser og betydelige investeringer, men resultatet vil forhåpentligvis bli et moderne formidlings- og aktivitetssenter med en enestående beliggenhet og et unikt innhold.

John Gunnar Johnsen

SOMMERFEST PÅ BREIDABLIKK

14.juni

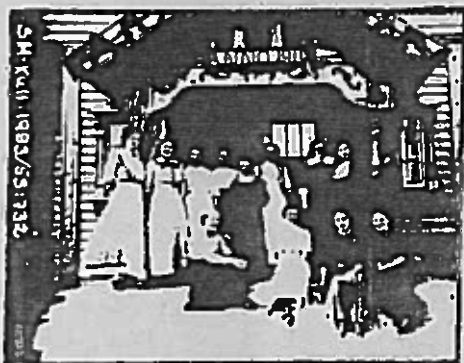

Søndag 14.juni blir det stor sommerfest på Breidablikk med kulturinnslag og aktiviteter for store og små. Denne dagen vil vi forsøke å få frem noe av den gamle markedsstemningen.

Flere av byens håndverkere vil stille opp og demonstrere gamle håndverksteknikker. Samtidig blir det anledning til å kjøpe seg vakkert kunsthåndverk. Kl.13 blir det konsert med Rønnaug Foss Alsvik, fremvisning av folkedrakter, folkedans og folkeviser ved Vaulen pikekor. Og det skal også bli mulig å få seg en kjøretur med hest og kjerre. Været blir selvsagt det beste, og maten grilles derfor under åpen himmel.

Arrangementet er i samarbeid med Utvandrerfestivalen.

K. K. Kleppes fotosamling

I slutten av mars i år ble nok en milepel nådd i arbeidet med å bevare den store fotosamlingen som K. K. Kleppes familie deponerte ved Stavanger Museum i 1972. K. K. Kleppe ble født 30.mars 1877, og var bonde, folkehøyskolelærer og stortingsmann. I 1904 tok han sitt første bilde, og fortsatte med det neste til han døde i 1959. De fleste bildene har mest lokalhistorisk interesse, men alle bildene fra reisene som stortingsmann gjør samlingen interessant også i landssammenheng.

Ved en tilstelning på Klepp rådhus 30.mars ble ytterligere 3000 registrerte bilder overrakt til Klepp kommune, slik at det nå finnes ca.6000 bilder tilgjengelige for publikum. Forrige overrekkelse var i 1986. Tilstede var

bl.a. ordfører Ole J. Bore, banksjef Torstein Skretting og kultursjef Leiv

Jr. Knutzen fra Klepp sammen med Kåre Kleppe (sønn av K. K. K.) og konservator Ove Magnus Bore fra Stavanger Museum. Arbeidet med samlingen har gått over lang tid og har kostet en god del penger. Men Klepp Sparebank så verdien av disse unike fotografiene, bl.a. til bruk i forbindelse med bygdebok for Klepp, og har gitt i alt kr. 250.000,- til registreringsarbeidet.

For at flest mulig skal få del i denne billedskatten, vil kulturetat og kulturstyre i Klepp finne frem til hvordan bildene best kan brukes. Utstillinger ble nevnt, og flere av motivene smykker allerede veggene i bl.a. Klepp rådhus. Jærbladet har offentliggjort noen av de mest interessante motivene i en serie i avisen.

Det var også meget gledelig å høre at Klepp kommune kunne tenke seg å bruke f.eks. sysselsettingsmidler for å få registrert de siste ca.4000 bildene som føreløbig ligger som kontaktkopier på Stavanger Museum.

Inger Middeltun

ICOM 1995

Arbeidet med konferansen er godt i gang

Det kan synes lenge til juli 1995, da den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM skal avholde sin 17. general-konferanse i Stavanger og Rogaland. For oss som er involvert i arrangementet synes tiden så altfor kort, og det arbeides nå hektisk med forberedelsene.

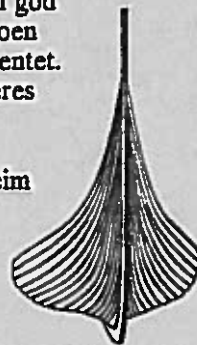
De sentrale organene for avviklingen av konferansen er styret for Norsk ICOM, en nasjonal styringsgruppe for arrangementet, en lokal Rogalandsgruppe, samt et nett av kontaktpersoner til ICOM's nærmere 30 internasjonale fagkomiteer. Alle disse vil arbeide nært opptil prosjektsekretariatet og prosjektleder Harald Mehus, som har tilhold på Arkeologisk Museum i Stavanger.

Stavanger Museum står sentralt i arbeidet med å planlegge og avvikle konferansen. Ansatte ved museet er allerede tildelt flere nøkkelposisjoner i dette arbeidet. Randi Skotheim er medlem av styret i Norsk ICOM og redaktør for Norsk ICOM Nytt. Ove Magnus Bore er medlem av den nasjonale styringsgruppa og er leder av Rogalandsgruppa. Olav Runde er medlem av Rogalandsgruppa, og Karin R. Hausberg er kontaktperson for bibliotekenes internasjonale komite.

En viktig del av arbeidet er å få flest mulig av ICOM's medlemmer til å komme til Rogaland i 1995. Det er derfor lagt opp til en aktiv markedsføring av vårt distrikt under ICOM's 16. generalkonferanse i Quebec i september 1992. Ved Stavanger Museum arbeider vi nå med å skaffe finansiering til å kunne sende våre fire "ICOM-personer" til å delta ved denne markedsføringen. Dessuten er det nødvendig at flest mulig av oss deltar i Quebec for å lære av canadiernes måte å arrangere konferanse på.

Det første "synlige" tegnet på at forberedelsene til ICOM 95 er i god gjenge er logoen for arrangementet. Den presenteres her.

Randi Skotheim

ICOM 1995
Stavanger, Norway

"TIL RIGA MED SILD"

"ANNA" AF SAND
TO THE BALTIC 1990

July 7th - Stavanger
July 13th - 17th, Poland
July 19th - 21st, Lithuania
July 24th - 28th, Latvia
July 29th - August 2nd Estonia
August 3th - 8th Russia
August 23th Stavanger

Sjøfartsmuseet arbeider videre med sitt prosjekt "Sildehandel på Østersjøen", et prosjekt for dokumentering og formidling av de historiske kontakter som eksisterte mellom Rogaland og det østlige Østersjøområdet på 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet. Denne sommeren og høsten vil vi vise utstillingen "Til Riga med sild" i Nedre Strandgate 17&19.

Utstillingen tar i første rekke sikte på å gjøre "sildeperioden" kjent for vårt publikum, og vil også presentere "Anna" af Sands seilas sommeren 1990. På denne måten ønsker vi å formidle kunnskap om en avgjørende epoke i Rogalands historie.

Vinteren 1993 vil utstillingen bli sendt på vandring til ulike kommuner og institusjoner i fylket og ellers i Norge. 14 kommuner sammen med fylkeskommunen har allerede vist sin interesse ved å yte økonomisk bistand til produksjon av utstillingen. Senere vil utstillingen bli omarbeidet for visning i Polen og Baltikum, i kjølevannet av "Anna"s seilas.

En viktig målgruppe vil være skolebarn. I samarbeid med Stavanger Lærerhøgskole er det derfor utarbeidet eget undervisningsopplegg om dette temaet. I tillegg vil ansatte ved Sjøfartsmuseet tilby åpne foredrag i tilknytning til utstillingen.

Samtidig med presentasjonen av "Til Riga med sild" vil vi også vise utstillingen "Brukshusene ved sjøen". Denne tar for seg de bygningstypene som er knyttet til virksomhet på og ved sjøen - naust, sjøbuer og sjøhus. Utstillingen er laget i samarbeid med Fortidsminneforeningen.

Randi Skotheim

Nytt magasin

Endelig har det skjedd noe! Stavanger Museum har fått nytt magasinbygg, i Sandnes kommune!

Våre elendige magasiner har vært en vond føljetong gjennom lang tid, også i Museums-Tidende's spalter. Derfor er det med stor glede vi nå kan presentere gode nyheter.

Etter et opprinnelig initiativ fra direktøren ved Rogaland Psykiatriske Sykehus, har vi nå undertegnet en langsiktig leieavtale for det såkalte Kurhuset på Dale. Bygningen ble reist rett før annen verdenskrig og ble brukt som sykehus til midten av 1970-årene da det ble igangsatt en større ombygging. Med omleggingen av det psykiske helsevesenet ble imidlertid dette arbeidet stoppet og bygningen

har stått ubrukt de siste ti årene.

Kurhuset egner seg svært godt for våre formål. Det er en murbygning i teknisk god stand. Samlet areal er ca. 12000 kvm, noe som dekker vårt mest påtrengende behov for eksterne magasiner. Vi ser det også som en stor fordel at bygningen eies av fylkeskommunen, det gir større trygghet og lavere kostnader enn om vi hadde måttet leie privat. Derfor har vi håp om at stat, fylke og kommune i disse dager ser med velvilje på søknadene våre om tilskudd til ferdigstilling av bygningen og innredning av magasinene.

Harald Hamre

ÅPNINGSTIDER SOMMEREN 1992

Stavanger Museums 5 anlegg har sommeråpent
15. juni - 15. august:

Tirsdag - lørdag 11 - 15. Søndag 11 - 16.
Mandag stengt.

1.6 - 14.6 og 16.8 - 1.9:
Hver søndag 11 - 16.

Ekstra i juni:

2. til 12. juni: Sjøfartsmuseet og Hermetikk-museet åpent tirsdag - fredag 11 - 15.

Ekstra i august:

18. til 28. august: Sjøfartsmuseet åpent tirsdag - fredag 11 - 15.

HUSK!

Medlemmer av Stavanger Museums medlemsforening har gratis adgang. Medlemskap kan finnes ved tlf. 526035, ved kontoret i Muségt. 16 eller direkte ved anleggene.

Ansvarlig red.:
Harald Hamre
Redaksjon:
Arvid Sandal
Layout:
Arvid Sandal

Stavanger Museum
Muségt. 16
N-4005 Stavanger

Avsender:

C-post